

Ю.В. Гоголь,
викладач кафедри економіко-правових дисциплін
Прикарпатського юридичного інституту
Львівського державного університету внутрішніх справ

ЗАХИСНА ФУНКЦІЯ ТРУДОВОГО ПРАВА

Безперечно, проблема функцій права не нова. З розвитком суспільства змінюються як функції держави, так і функції права. Функції права можна визначити, як напрями його впливу на суспільні відносини, потреба у здійсненні яких породжує необхідність існування права як соціального явища. З огляду на загальне визначення поняття «функцій права» функції трудового права — це основні напрями його впливу на трудові відносини, що виражають службове значення (роль) трудового права в житті людини і суспільства.

Трудовому праву як частині системи права властиві регулятивна й охоронна функції. Їх вияв залежить від предмету й методу правового регулювання, а також основних правових принципів трудового права.

Трудовому праву притаманні свої власні (спеціально-юридичні) функції, що підкреслюють своєрідність галузі, її відмінність від інших. Такими є: захисна, виробнича та виховна функції трудового права.

Захисна функція трудового права іманентно властива трудовому праву і витікає з його природи. Але це зовсім не означає, що один лише факт існування трудового права забезпечує існування захисної функції. Для цього необхідні відповідні норми. Від їхньої питомої ваги в загальній масі норм трудового права прямо залежить захисна функція. Її здійснюють тією мірою, якою норми трудового права забезпечують створення здорових умов праці, охорону прав працівників у галузі трудових правовідносин.¹ Захисна функція трудового права, на думку О.Д. Зайкіна, полягає в тому, що його норми мають забезпечувати охорону здоров'я робітників і службовців,

¹ Иванов С.А., Лившиц Р.З., Орловский Ю.П. Советское трудовое право: вопросы теории. — Москва: Изд. «Наука», 1978. — С.32.

їхні законні права та інтереси. Попри це, норми трудового права покликані захищати інтереси виробництва.² Тобто, можна сказати, що захисна функція трудового права діє у тісному взаємозв'язку з його виробничою функцією і тісно пов'язана з його соціальною функцією, зокрема охороною праці. Але, якщо остання має більш загальний характер, визначає напрями впливу трудового права на суспільно-трудові відносини та виділяє їх з-поміж інших галузей права та інших соціальних норм, то спеціально-юридична захисна функція трудового права спрямована на охорону трудових прав та інтересів одного з безпосередніх учасників трудових правовідносин. У цьому плані трудове право захищає інтереси працівника як сторони, певною мірою слабшої у трудових відносинах.

Свій вияв захисна функція трудового права знаходить ще й в тому, що трудове право створює рівні можливості для реалізації громадянами своєї здатності працювати, встановлюючи єдині правила щодо умов праці на підприємствах різних форм власності. Обмежуючи ступінь експлуатації і закріплюючи мінімальний рівень гарантій оплати праці, відпочинку, соціального забезпечення тощо, трудове право гарантує особі можливість відчувати себе повноправним громадянином своєї держави.³

Варто погодитися з позицією В.С. Венедиктова, який визначає захисну функцію трудового права як напрямок правового впливу, що націлений на охорону законних прав та інтересів працівників у трудових правовідносинах.

У літературі існує думка, що захисна функція трудового права спрямована на охорону трудових прав та законних інтересів як працівників, так і роботодавців.⁴ Таку думку підтримує і В.І. Щербина.⁵ Звичайно, захисна функція

² Зайкин А.Д. XXV съезд КПСС и развитие советского трудового права // Вестник Московского университета. – (Серия: Право). – 1976. – №3. – С.12.

³ Пилипенко П.Д. Трудове право України: навчальний посібник – К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2003. – С.29-30.

⁴ Трудове право України. Академічний курс: підручник / за заг. ред. Н.М. Хуторян. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – С.32-33.

⁵ Щербина В.І. Теоретичні проблеми охоронної функції трудового права в умовах ринкових відносин. – Дніпропетровськ, 2004. – С.34.

трудового пр
учасників тр
Вважаємо, і
інтересів най
обставини
експлуатації

Ця
вплив у норм
правового р
захисної фу
спрямована
працівників
зміненні чи
всіх етапах
правових н
розв'язанні

О
багатьох ін
інститутів
населення,
оплата пр
законодав

Р
зауважити
права. Ця
інтересів
права в со
їх поруше
порушенн
їх надійн
уваги до
сформува
працівни
трудова

ми трудового права
а.² Тобто, можна
рава діє у тісному
і тісно пов'язана з
о праці. Але, якщо
ає напрями впливу
ни та виділяє їх з-
альних норм, то
трудового права
нтересів одного з
ин. У цьому плані
к сторони, певною

права знаходить
і можливості для
ети працювати,
на підприємствах
ь експлуатації і
оплати праці,
трудове право
повноправним

недиктова, який
а як напрямок
аконних прав та
х.
хисна функція
удових прав та
одавців. Таку
ахисна функція

трудового права //

5. - №3. - С. 12.

і посібник - К.

к / за заг. ред.

трудового права в

трудового права покликана охороняти також інтереси інших
власників трудових та тісно пов'язаних з ними відносин.
Вважаємо, що передусім ця функція забезпечує охорону
інтересів найманих працівників, які змушені через об'єктивні
обставини продавати свою робочу силу та піддаватися
експлуатації з боку роботодавця.

Ця функція, як і будь-яка інша, знаходить реальний
вираження у нормах права через визначену в них мету чи завдання
трудового регулювання трудових відносин. Характерна риса
захисної функції трудового права в тому, що її сутність
напрямована на захист широкої сфери трудової діяльності
працівників при виникненні трудових відносин, при їх існуванні,
змінненні чи припиненні. Захисна функція трудового права діє на
всіх етапах правового регулювання праці, тобто при створенні
правових норм про працю, при їх застосуванні і насамперед при
розв'язанні індивідуальних чи колективних трудових спорів.

Отже, захисна функція трудового права проявляється у
багатьох інститутах трудового права, зокрема, в нормах таких
інститутів трудового права, як правова організація зайнятості
населення, трудовий договір, робочий час і час відпочинку,
оплата праці, нагляд і контроль за дотриманням трудового
законодавства і трудові спори.

Необхідно підкреслити, що в сучасних умовах можна
зауважити тенденцію до посилення захисної функції трудового
права. Ця функція проявляється у захисті прав, законних
інтересів індивідуальних і колективних суб'єктів трудового
права в соціально-трудої сфері. Йдеться про захист прав у разі
їх порушення. Оскільки в останні роки значно зросла кількість
порушених трудових прав працівників, проблема забезпечення
їх надійного захисту загострюється. Враховуючи посилення
уваги до прав людини у сфері праці, вважаємо доцільним
сформулювати окремий інститут захисту трудових прав
працівників, а також визначити місце цього інституту в
трудоному праві.